

Változócsillagok

Észlelő	Nk.	Észl.	Műszer	Észlelő	Nk.	Észl.	Műszer
Balogh István	Bli	170	17 T	Reinhard, Peter A	Rep	71	8 L
Bartha Lajos	lbq	14	4 L	Ricza Róbert	Ric	48	20x60 B
Cseri Gábor	Cri	18	9 L	Ripero, José E	Rip	442	33,4 T
Csák Balázs	Csk	123	25 T	Rätz Kerstin D	Rek	8	8x30 B
Csányi Janek	Cia	48	20 T	Sajtz András	Stz	265	10x50 B
Fekete János	Fkj	77	10 T	Scurtu, Virgil RO	Scu	150	7 T
Fidrich Róbert	Fid	1121	44,5 T	Sebők Petra	Sea	7	25 T
Földesi Ferenc	Ffe	7	11 T	Szabó Róbert	Sbt	499	25 T
Hadházi Csaba	Hdh	177	16 T	Szegedi László	Sed	185	10x50 B
Halmi Gábor	Hag	117	8 L	Szentaskó László	Sno	433	33,4 T
Henshaw, Colin GB	Hen	68	12x40 B	Szöke Ferenc	Szf	35	10x50 B
Hevesi Zoltán	Hev	62	7x50 B	Sápi Csaba	Sac	26	20 T
Kiss László	Ksl	290	20 T	Sárneckzy Krisztián	Sry	105	44,5 T
Magyarics Zoltán	Mag*	14	16x50 B	Timár András	Tia	11	8 L
McKenna, J. USA	Mkj	139	?	Toone, John GB	Too	910	20 SC
Mizser Attila	Mzs	349	24,4 T	Vaskúti György	Vsk	4	24,4 T
Papp Sándor	Pps	558	24,4 T	Vincze Iván	Vii	2	7x50 B
Pirity János	Pir	270	8 L	Zajác György	Zag	33	5 L
Poyner, Gary GB	Poy	2754	40 T				

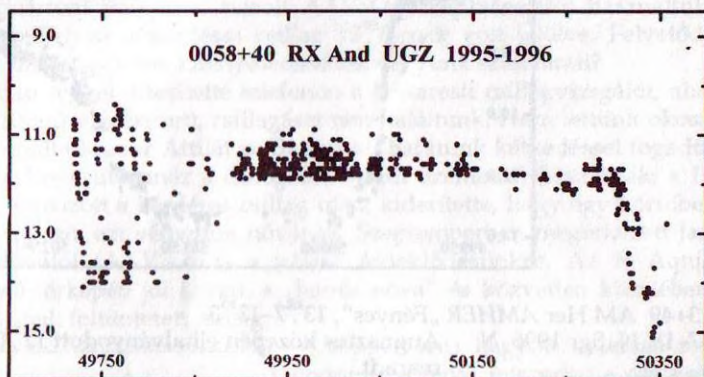
Rövidítések: T: reflektor, L: refraktor, B: binokulár, SC: Schmidt–Cassegrain, az új megfigyelőket * jelzi a névkódjuk után.

Sajnos nehéz lelkesedni az olyan őszért, mint amilyenek elindult az idei szeptember elején. Az **augusztus–szeptemberi** időszakban beérkezett 9610 észlelés 37 megfigyelőtől jórészt az augusztusi nyárvég utolsó észlelői fellángolásáról tanúskodik, mert a szeptemberben tapasztalt minősíthetetlen időjárás szinte minden komolyabb észlelői szándékot megghiúsított. Egyesek pl. arra panaszkodtak, hogy az utóbbi 20 évben nem emlékeznek ilyen rossz szeptemberre!

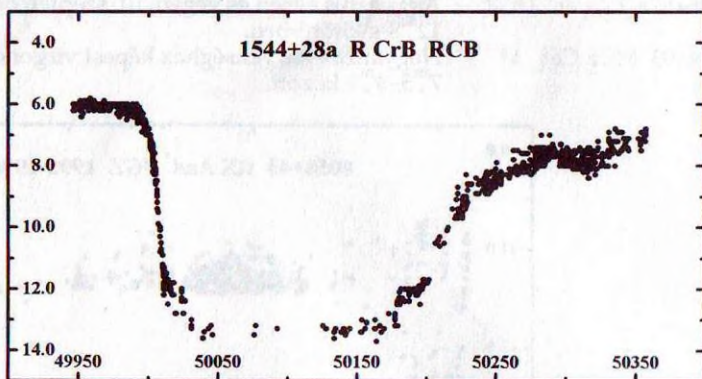
Szerencsére néhány fáradhatatlan észlelőnek köszönhetően viszonylag tiszta képet kaphatunk az eseményekről. Úgy látszik, az idei év a halványsági rekordok jegyében telik el (l. FG Sge, CH Cyg), mert szeptemberben az RX And — fényállandóságát befejezve — soha nem látott mélységű minimumba zuhant. Emellett a Nova Cas 1995 ideges ugrálása okozott még kellemes meglepetéseket, bár alapvetően csendes két hónapot tudhatunk magunk mögött. A rövid bevezetés után tekintsük át, hogy mik is adták meg ennek a csendnek az alaphangját:

- 0058+40 RX And UGZ Augusztus elején még $11^m,6$ – $12^m,0$ között, majd a hónap végén meglódul lefelé és $15^m,1$ -ig meg sem áll. Ilyen mély (és hosszú) minimumot még soha nem figyeltek meg a csillag történetében!
- 0059+53 N. Cas 1995 N Augusztusban három kisebb felfényesedést követhettünk végig.
- 0130+53 AX Per ZAND $11^m,9$ – $12^m,2$ közötti adatok.

- 0206+57a TZ Per UGZ Augusztus elején és végén, ill. szeptember közepén $12^m,8$ -s kitörésben.
- 0214-03 Mira Cet M Négy száz éves vénséghez képest virgoncan halványodott $7^m,5$ - $8^m,5$ között.

- 0215+58 S Per SRC Minimuma környékén járva $12^m,5$ körül észlelhetjük.
- 0231+33 R Tri M $6^m,4$ -ről egyenletesen halványodott $8^m,0$ -ig.
- 0320+43 Y Per M Végre megemberelte magát, és hajlandó volt változni $10^m,1$ - $9^m,4$ között, bár mirasága így is kétséges.
- 0324+58 AF Cam UG JD 300-kor $13^m,1$ -s maximumban.
- 0605+47 SS Aur UGSS $10^m,9$ -s kitörésben észlelhetjük JD 342-kor.
- 0720+46 Y Lyn SRC Halvány, $8^m,0$ -s.
- 0803+62 SU UMa UGSU Egyetlen kitöréséről érkeztek megfigyelések: JD 320-kor $12^m,6$.
- 0814+73 Z Cam UGZ Amíg augusztusban $13^m,0$ és $12^m,1$ között ugrádozik, addig szeptemberben „beragad” $11^m,3$ -nál (standstillben).
- 0905+67 RX UMa SRB Ha 4 magnitóval fényesebb lenne, valószínűleg az egyik legnépszerűbb félszabályos változóként tartanánk számon: egy hónap alatt $9^m,6$ -ról $11^m,0$ -ra halványodott.
- 1239+61 S UMa M Augusztus elején $8^m,2$ -s maximumban, majd két hónap alatt $10^m,0$ -ra halványodott.
- 1510+83 Z UMi RCB $12^m,7$ - $11^m,8$ között fényesedett.
- 1517+31 S CrB M Megindult fölfelé, $12^m,7$ -ről $9^m,6$ -ra jutott.
- 1544+28a R CrB RCB A beszámolási időszak első felében megtorpan a fényesedése, de végül a haladó erők győzedelmeskedtek, így szeptember folyamán egyenletesen fényesedett $8^m,0$ - $7^m,2$ között.
- 1552+72 SS UMi UG+XR Valószínűleg kevesek életét változtatta meg $14^m,4$ -s kitörése JD 341-kor.
- 1601+67 AG Dra ZAND Nyárvégi $9^m,2$ -s törpe maximuma után $9^m,7$ -ig halványodik.
- 1611+38 W CrB M $14^m,1$ -s minimumából egészen $11^m,0$ -ig felfényesedik.
- 1625+42 g Her SRB $5^m,3$ - $5^m,7$ között szórak a megfigyelések.
- 1640+25 AH Her UGZ JD 307-kor $11^m,5$ -s maximumban.
- 1646+57 AH Dra SRB Folytatja lendületes változásait, ezúttal $7^m,5$ - $8^m,3$ között.
- 1755+19 RY Her M Augusztus második felében $9^m,4$ -s maximumban.

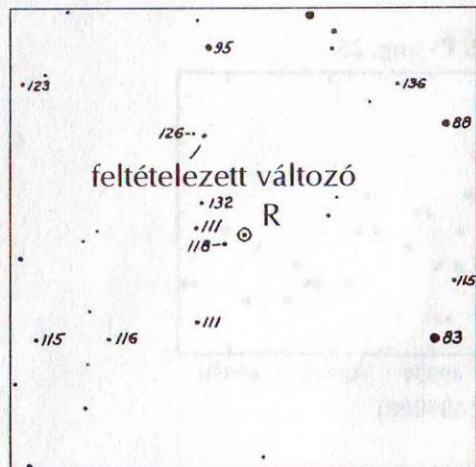
- 1813+49 AM Her *AMHER* „Fényes”, 13^m7-13^m3 .
- 1817-18 N. Sgr 1996 N Augusztus közepén elhalványodott 12^m0 -ig, majd úgy maradt.
- 1818-24 GU Sgr *RCB* Maximumban, 10^m7 -s.
- 1831+38 LL Lyr *UG* 13^m8 -s maximuma JD 312-kor következett be.
- 1841+37 AY Lyr *UG* JD 334-kor 12^m6 -s kitérésben.
- 1842-05 R Sct *RVA* Szeptember közepén halvány, 8^m0 -s minimumban.
- 1848+26 CY Lyr *UG* Egyetlen megfigyelt kitérése JD 315-kor 13^m9 -nál.
- 1903+17 SV Sge *RCB* Maximumban, 11^m0 -s.
- 1904+43 MV Lyr *NL* Augusztust 16^m0 -nál indítja, majd felfényesedett 13^m1 -ra, hogy aztán szeptember végét ismét 16^m0 -nál zárja.
- 1921+50 CH Cyg *ZAND* 10^m8-9^m9 között bizonytalankodik.
- 1927+45 AF Cyg *SRB* Augusztus-szeptember folyamán 6-7 tizedet elhalványodott.
- 1934+30 EM Cyg *UGZ+E* JD 313-kor 12^m5 .
- 1935+30 V930 Cyg *LB* Ellentmondó adatok augusztusból. Egyedül az biztos, hogy halvány volt (13^m0 alatt).
- 1940+48 RT Cyg *M* Hosszú nyári maximuma után (7^m0) 10^m0 -ig halványodott.
- 1946+32 χ Cyg *M* 5^m8 -ról komótosan halványodott $7,0$ -ra.
- 1951-09 UU Aql *UG* Megfigyelt kitérések: JD 297 13^m0 , 339 12^m5 .
- 1955+33 V482 Cyg *RCB* 12^m4-12^m8 között változtatott, azaz durván 1 magnitúdóval halványabb.
- 1958+16 RZ Sge *UG* A beszámolási időszak elején néhány napig elhúzódó 12^m7 -s maximumban.
- 2016+47 U Cyg *M* Minimumban, végig 10^m0 alatt. Feltűnő vörös színe még minimumban is jól látszik legalább 20 cm-es távcsővel, így távcsöves bemutatások sajátosan érdekes objektuma lehet.
- 2018+00 V865 Aql *M* Augusztus elején 10^m1 -s maximumban.
- 2024+09 CT Del *LB* Júliusi lezökkenése után szeptemberben visszajött 7^m9 -ra.
- 2138+43a SS Cyg *UGSS* Augusztus végén hosszú maximumban: JD 318-tól 328-ig 8^m2-8^m4 .
- 2140+58 μ Cep *SRC* 4^m3-3^m7 közötti adatok.

KISS LÁSZLÓ

Változógyanús csillag az R Aquilae közelében

Az R Aquilae mra-típusú csillagot észleltem Csukás Mátyással 1993 júliusában, s a közeli látómezőben levő csillagok egyikét a szokottnál fényesebbnek találtuk. Mi korábban a Szentmártoni Béla által rajzolt AAVSO-térképmásolatot használtuk a mra észleléséhez, amelyen a kérdéses csillag $12^m,6$ -snak volt jelölve. Felvetődött bennünk a kérdés: talán egy nóva kifényesedésének vagyunk szemtanúi?

Matyi még másnap reggel értesítette telefonon a bukaresti csillagvizsgálót, ahonnan csak egy takarítóő jelentkezett, csillagászt nem találtunk. Nem lettünk okosabbak. Matyi fellelőnázta Mizser Attilát is. Budapesti barátunk kételkedéssel fogadta a hírt, ám megígérte, hogy utánanéző a dolognak. Végül Szentaskó László, aki a Falkauer Atlaszban nyomozott a kérdéses csillag után, kiderítette, hogy egy körülbelül $11^m,5$ -s csillagról van szó, ezt vélhettük nóvának. Szeptemberben megérkezett Janet A. Mattei igazgatótól (AAVSO) is a válasz érdeklődésünkre. Az R Aquilae AAVSO „d” jelzésű térképén jól látszik a „hamis nóva” és közvetlen közelében a már említett, $12^m,6$ -snak feltüntetett csillag.

Csöppet sem hagyott azonban nyugodni ama tény, miszerint a nóvajelölt „felfedezésének” estéjétől számított 27 napon belül $1^m,3$ -nyi változást mutatott megfigyeléseim során. Ezért úgy döntöttem, hogy rendszeresen észlelem ezt a csillagot. Munkámat megkönnyítették az R Aql környékének megfelelő összehasonlító csillagai. A csillag fénygörbéje a következő oldalon látható.

Mindig ugyanazt a távcsövet, a 63/840-es Zeiss refraktort és 52-szeres nagyítást használtam a megfigyeléshez. A fénybecslésekhez minden esetben a 10,1, 11,1, 11,8 és 12,3 magnitúdós összehasonlító csillagokat alkalmaztam. Úgy tapasztaltam, hogy a csillag általában $10^m,9$ – $11^m,8$ közötti fényingadozást

mutatott, egy esetben előfordult $10^m,5$ is, mint csúcspontosság. A rövid időtartamú maximumokat hosszabb minimumok látszanak követni. Az is bizonyosnak tűnik, hogy a fényváltozás üteme lassú, ami nem igényel egy észlelésnél többet egyetlen éjszaka alatt.

Másik észrevételem, hogy a változógyanús csillag melletti halványabb csillag nem $12^m,6$, ahogyan az az AAVSO térképén áll, hanem körülbelül 12,0 lehet! Hiszen Matyival a Telementoron át még közepes minőségű, holdas vagy kissé párás égbolt alatt is rendszeresen látjuk.

Véleményem szerint a kedves olvasó, az észlelő amatőrcsillagász számára érdekes lehet nyomon követni egy még nem katalogizált változócsillagot, azt rendszeresen észlelni egy olyan csillagmezőben, ahol a jól ismert vörös színű R Aql is jelen van. Ehhez derült eget és sok sikert kíván a nagyszalontai

Kósa-Kiss Attila

3650 Salonta, Str. Vidrei 3., Jud. Bihor, Románia

